

Marlena Karaś

Kształcenie nauczycieli w Wieluniu (1945–2013) : zarys problematyki

---

Rocznik Wieluński 13, 49-68

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marlena Karaś
(Kolegium Nauczycielskie w Wieluniu)

KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI W WIELUNIU (1945–2013). ZARYS PROBLEMATYKI

Po zakończeniu II wojny światowej, w odmiennych warunkach ustrojowych państwa, w odbudowującej się ze zniszczeń wojennych Polsce i konieczności odbudowy szkolnictwa polskiego, zaistniała potrzeba szybkiego przygotowania kadr nauczycielskich. Przyczyn niedoboru nauczycieli w powojennej rzeczywistości było wiele. Do najważniejszych należały:

- eksterminacja i prześladowanie oraz trudne warunki higieniczno-zdrowotne i społeczne w okupowanym kraju;
- represje i deportacje w głąb ZSSR;
- pięcioletnia przerwa w systematycznym kształceniu;
- obawy nauczycieli, którzy po wyzwoleniu znaleźli się w państwach zachodnich, przed powrotem do kraju i represjami z tym związanymi¹.

Po wojnie kształcenie nauczycieli szkół powszechnych opierało się na ustawie z 11 III 1932 r. o ustroju szkolnictwa, zwanej jędrzejewiczowską. Z uwagi na potrzeby kadrowe, jak również ze względów ekonomicznych, w systemie kształcenia nauczycieli preferowano licea pedagogiczne jako krótszą drogę przygotowania do zawodu. Już w sierpniu 1944 r. ukazało się zarządzenie regulujące przyjmowanie kandydatów do liceów pedagogicznych i tzw. pedagogiów, następne z 1 IX 1944 r., skracało czas nauki w liceach pedagogicznych z trzech do dwóch lat. W dalszym ciągu obowiązywał program liceum trzyletniego².

W PRL w działalności liceów pedagogicznych można wyróżnić dwa okresy:

- lata 1944–1954, gdy były głównym zakładem kształcenia kadr nauczycielskich;

---

¹ W. Chmielewski, *Edukacja nauczycieli szkół podstawowych po II wojnie światowej*, Warszawa 2007, s. 27–28.

² Tamże, s. 33–45.

– lata 1954–1970, kiedy funkcjonowały w koegzystencji ze studiami nauczycielskimi (w 1957 r. przeszły na czteroletni cykl kształcenia) i nadal partycypowały w zaspokajaniu potrzeb kadrowych szkolnictwa³.

Trudne początki

W październiku 1945 r. z inicjatywy władz powiatowych została w Wieluniu powołana do życia szkoła średnia o profilu pedagogicznym pod nazwą Państwowe Liceum Pedagogiczne (później Liceum Pedagogiczne). Placówka powstała z pilnych potrzeb społecznych, bowiem na obszarze powiatu wieluńskiego, silnie dotkniętego działaniami wojennymi i polityką eksterminacyjną wobec inteligencji, występował niedobór kadry pedagogicznej. W samym tylko powiecie wieluńskim nie powróciło do pracy w 1945 r. 286 nauczycieli z 600 pracujących w czerwcu 1939 r.⁴

Uchwałę w sprawie utworzenia liceum podjęto 25 II 1945 r., na posiedzeniu Powiatowej Rady Narodowej. Jego zorganizowanie powierzono Stanisławowi Waszczyńskiemu. Ponieważ w zniszczonym działaniami wojennymi mieście nie było odpowiedniego lokum dla powstającej placówki, postanowiono wykorzystać część budynków klasztornych oo. franciszkanów przy ul. Wodnej. Umowa o wykorzystaniu pomieszczeń klasztornych na potrzeby szkoły została podpisana między władzami prowincji śląsko-wielkopolskiej tego zgromadzenia a Kuratorium Okręgu Szkolnego Łódzkiego (25 V 1945 r.). Jej sygnatariuszami byli gwardian wieluńskiego konwentu, o. Józef Zając oraz dyrektor S. Waszczyński⁵.

Nowo powstała placówka rozpoczynała pracę w niezmiernie trudnych warunkach lokalowych, w klasztorze zaadaptowano cztery większe pomieszczenia na sale lekcyjne, jedna z klas mieściła się w pomieszczeniach gospodarczych ogrodnika. Część cel zakonnych zamieniono na pokoje internackie. Panowały w nich wręcz spartańskie warunki: trzypiętrowe łóżka, prymitywne, czasami zbite samodzielnie z desek szafy i stoły. Bywało, że w celach (pokojach) mieszkało po 30 uczniów⁶. Na parterze budynku klasztornego, w dawnym refektarzu, znajdowały się kuchnia i jadalnia. W pomieszczeniach tych w razie potrzeby również odbywały się lekcje, bądź służyły one do nauki mieszkańcom internatu. Uczniowie nowo powstałej szkoły mieli do swojej dyspozycji także wirydarz klasztorny, gdzie odbywały się apele i lekcje wychowania fizycznego. Na skrawku ogrodu wirydarza uczniowie sami urządzili boisko do siatkówki, (jak wspominają po latach pierwsi absolwenci liceum, na inne boiska, do koszykówki czy piłki nożnej, nie było już miejsca), gdzie grano wspólnie z ks. Józefem Łukaszewskim, nauczycielem religii⁷.

³ *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 2, red. T. Pilch, Warszawa 2003, s. 1064.

⁴ Z. Wujec, *Pół wieku Wieluńskiego Zakładu Kształcenia Nauczycieli (WZKN)*, [w:] *Studia Wieluńsko-Częstochowskie*, t. 1, red. G. Pietruszewska-Kobiela, J. Przewłocki, Częstochowa 1999, s. 7.

⁵ T. Olejnik, *Wieluń. Dzieje miasta 1945–1989*, Wieluń 2009, s. 386; tenże, *Leksykon Miasta Wielunia*, Wieluń 2007, s. 165; Archiwum Klasztoru Franciszkanów w Wieluniu (dalej: AKFWiel.), brak sygn. Kronika klasztoru OO. Franciszkanów w Wieluniu, bp.

⁶ Zapiski w kronice harcerskiej Liceum Pedagogicznego – Wywiad przeprowadzony z dyrektorem K. Stronczyńskim przez harcerzy z LP, maj 1966 r.; AKFWiel., bp.

⁷ *Po 50-latach... Wspomnienia pierwszych maturzystów Państwowego Liceum Pedagogicznego w Wieluniu*, zebrał Z. Janiak, H. Strózik, Wieluń 1998, passim; AKFWiel., bp.

Praktyki pedagogiczne odbywały się w Szkole Powszechnej nr 2 przy ul. Rudzkiej. W 1947 r. przeniesiono ją do odbudowanego ze zniszczeń wojennych budynku przy ul. Krakowskie Przedmieście, gdzie dalej spełniała funkcję szkoły ćwiczeń⁸.

Naukę w liceum rozpoczynali dość nietypowi uczniowie, większość liczyła ponad dwadzieścia lat, mieli wspomnienia trudnego dzieciństwa i okresu młodzieńczego, wielu doświadczyło przymusowej pracy w okresie okupacji i dramatycznych wspomnień wojny, ale przystępowali do nauki i wszelakiej pracy na rzecz tworzącej się szkoły i podnoszącego się z ruin miasta z ogromnym zapałem. Chcieli nadrobić sześć lat wojennych, zdobyć wykształcenie i osiągnąć wyznaczone cele życiowe. Jako pierwsi maturę złożyli: Cieśla Józef, Czyż Krystyna, Dulas Pelagia, Kaczmarek Jadwiga, Kłobut Urszula, Krzemiński Tadeusz, Małuszyńska Anna, Małuszyńska Zofia, Mazurek Józef, Merdalska Stefania, Midek Janina, Mikołajczyk Izabela, Paprotny Józef, Piotrowski Jan, Preś Jerzy, Strózik Henryk, Wenk Halina, Wierzba Halina, Wierzgacz Zygmunt, Wiluś Cecylia Teresa, Woźniakowski Waclaw, Zychla Janina, Zysiek Edward, Zygmunt Janina, Żółtaszek Dominik, Żurek Helena⁹.

W pierwszym roku funkcjonowania szkoły kadrę pedagogiczną stanowiło 4 nauczycieli etatowych i 8 dochodzących. W pierwszych latach istnienia szkoły pracowali w niej m.in.:

Stanisław Waszczyński – organizator i pierwszy dyrektor szkoły, nauczyciel historii;

Jan Klemens Kołodziejczyk, dyrektor w latach 1946–1951, nauczyciel matematyki;

Józef Jaskólski – polonista;

Bolesław Galiński – nauczyciel przedmiotów pedagogicznych i geografii;

Ks. Józef Łukaszewski – nauczyciel religii;

Stanisława Robakowska – biolog;

Maria Ostaszewska – biolog (od 1946 r.);

Henryk Grzankowski – nauczyciel rysunku;

Ada Korsak – nauczycielka języka angielskiego;

Stanisława Gajda – nauczycielka wychowania fizycznego (dziewcząt);

Kazimierz Żak – nauczyciel wychowania fizycznego (chłopcy);

Stanisław Jasyk – nauczyciel śpiewu;

Maria Macińska – sekretarka;

Władysław Wiśniewski – woźny¹⁰.

Od 1946 r. obowiązki dyrektora liceum objął mgr J.K. Kołodziejczyk. Szkoła rozwijała się prężnie, chętnych do nauki nie brakowało. Mimo ciasnoty i trudnych warunków w 1947 r. kształciło się w niej 360 uczniów. W związku z coraz trudniejszymi warunkami lokalowymi zaczęto szukać na terenie miasta dodatkowych pomieszczeń, które można było zaadaptować na sale lekcyjne. W miarę wzrostu liczby uczniów zajęcia odbywały się w 5

⁸ *Po 50-latach...*, s. 7.

⁹ Tamże, s. 29–30. Warto przypomnieć tematy prac pisemnych. Język polski: Ideały społeczne jako myśl przewodnia twórczości Adama Mickiewicza; W jakiej mierze problemy pozytywistów znalazły urzeczywistnienie w Polsce Ludowej?; Dążenia wolnościowe w czasie „Wiosny Ludów” i rok 1848 w literaturze polskiej. Pedagogika: Struktura społeczno-gospodarcza środowiska jako podstawowe zagadnienie w pracy nauczyciela; Rola organizacji uczniowskich w wychowaniu młodzieży ze specjalnym uwzględnieniem spółdzielni; Najważniejsze momenty w przygotowaniu się nauczyciela do lekcji. Oprac. na podst. niepublikowanych zapisków Z. Wujca (w posiadaniu autora).

¹⁰ Z. Wujec, *Pół wieku Wieluńskiego...*, s. 7; *Po 50-latach...*, s. 16–17.

różnych punktach, zatem zarówno nauczyciele, jak i uczniowie, by odbyć poszczególne lekcje, przemieszczali się z miejsca na miejsce. Brakowało miejsc w internacie, toteż w późniejszym okresie w celach klasztornych mieścił się internat dla dziewcząt, a internat dla chłopców znajdował się w budynku Towarzystwa Burs i Stypendiów przy ul. 18 Stycznia¹¹.

Wobec zaistniałej trudnej sytuacji lokalowej już w 1949 r. dyrektor Kołodziejczyk zabiegał u władz powiatowych o wyznaczenie terenu pod budowę nowego obiektu szkolnego, jednakże, prawdopodobnie w 1951 r. centralne władze oświatowe, z bliżej nieznanymi powodami, zamierzały zlikwidować liceum¹². Z zamiaru tego zrezygnowano, jednak do budowy nowego obiektu wówczas nie doszło.

W trudnym powojennym okresie wobec ogromnego deficytu kadr nauczycielskich szkoły i inne placówki oświatowo-wychowawcze zatrudniały dużą liczbę nauczycieli niewykwalifikowanych. Osoby te zobowiązane były do uzupełniania wykształcenia. W tym okresie najpowszechniejszą formą edukacji czynnych nauczycieli niewykwalifikowanych było uzupełnianie przez nich kwalifikacji w tzw. komisjach rejonowych, które były organizacyjnie połączone z liceami pedagogicznymi. Przy wielunińskim liceum również działała taka komisja, gdzie w trybie zaocznym kwalifikacje nauczycielskie uzupełniło 232 nauczycieli. Ponadto, w tym okresie, działała przy szkole inna struktura zwana Wyższym Kursem Nauczycielskim, gdzie kwalifikacje pedagogiczne uzyskało 17 nauczycieli. Łącznie, w okresie funkcjonowania liceum dyplomy ukończenia nauki otrzymało 1042 absolwentów¹³.

W 1951 r. funkcję dyrektora placówki objął mgr Kazimierz Stronczyński, który jako aktywny działacz partyjny i radny Powiatowej Rady Narodowej, rozpoczął intensywne starania o budowę nowego gmachu szkoły. W wyniku długotrwałych zabiegów zarówno dyrekcji, jak i ówczesnych władz powiatowych, uchwałą PRN z 24 I 1953 r. przyznano pod budowę plac szpitalny przy ul. 1 Maja (obecnie Piłsudskiego). Nie obyło się tutaj bez problemów: przyznana działka okazała się za mała w stosunku do potrzeb. Podjęto rozmowy z właścicielami przyległych parceli: p. Moszową i Centralnym Zarządem Przemysłu Piwowarsko-Słodowniczego, w wyniku których udało się pozyskać część terenu przylegającego do browaru. Prace budowlane rozpoczęto w 1954 r., jednakże były one, jak podają źródła, prowadzone dość nieudolnie. Budynek wzniesiono na terenie obfitującym w źródła jurajskie. Ponieważ nie odwodniono wcześniej terenu parter został zalany wodą do wysokości ok. 1,5 m¹⁴. Przy wznoszeniu obiektu, a później pracach porządkowych, w budowie boiska szkolnego, chodników i placów zieleni, pomagali społecznie rodzice, uczniowie, jak również sami nauczyciele i inni pracownicy szkoły. Jak wspominają absolwenci: *wszyscy pracowali ofiarnie, by szkoła jak najszybciej zaczęła funkcjonować w lepszych warunkach, a uczniowie i nauczyciele mogli uczyć się i pracować godnie. Wówczas wszyscy uważali ten swój wkład pracy za „święty obowiązek” wobec siebie i społeczeństwa. Cieszyła każda ułożona płyta chodnikowa, czy skrawek zieleni na uporządkowanym terenie. Byliśmy świadomi, że robimy coś dla siebie i przyszłych pokoleń*¹⁵.

¹¹ T. Olejnik, *Wieluń. Dzieje miasta...*, s. 387; AKFWiel., bp.; niepublikowane wspomnienia absolwentów, roczniki 1955–56 (w posiadaniu autorki).

¹² T. Olejnik, *Wieluń. Dzieje miasta...*, s. 388.

¹³ Z. Wujec, *Pół wieku Wieluńskiego...*, s. 10.

¹⁴ T. Olejnik, *Wieluń. Dzieje miasta...*, s. 388.

¹⁵ Niepublikowane wspomnienia absolwentów, roczniki 1957–1961 (w posiadaniu autorki).

Nowy budynek szkolny oddano do użytku w marcu 1958 r. W nowoczesnym, jak na owe czasy, gmachu, jednym z największych w ówczesnym woj. łódzkim, oprócz liceum mieściły się szkoła ćwiczeń, internat na 250 miejsc i sala gimnastyczna oraz mieszkania dla nauczycieli¹⁶. Budynek zbudowano w miejscu zniszczonego w czasie bombardowania 1 IX 1939 r. szpitala, toteż 1 IX 1959 r. wmurowano w jego ścianę frontową tablicę pamiątkową, poświęconą pamięci mieszkańców Wielunia oraz pacjentów i pracowników szpitala, którzy po bestialskim ataku hitlerowskiego lotnictwa, zginęli nad ranem pierwszego dnia wojny.

Zmiany strukturalne

W miarę nasycania się nauczycielskiego rynku pracy zmieniały się profile i organizacja wieluńskiego zakładu kształcenia nauczycieli. W 1969 r. mury szkoły opuścili ostatni absolwenci Liceum Pedagogicznego. Od 1964 r., wraz ze stopniową likwidacją Liceum Pedagogicznego, przebiegało tworzenie Liceum Pedagogicznego dla Wychowawczyń Przedszkoli. Wiązało się to z gwałtownym wzrostem zapotrzebowania na wykwalifikowaną kadrę do pracy w licznie powstających przedszkolach. Liceum to istniało do 31 VIII 1973 r. Ogółem wykształciło ono 376 osób, w tym 319 w systemie stacjonarnym i 57 w systemie eksternistycznym¹⁷.

Kontynuacją kształcenia nauczycieli przedszkoli była nauka w Studium Wychowania Przedszkolnego. Placówka ta funkcjonowała w latach 1973–1984 i kształciła kadry w cyklu 6-letnim (po szkole podstawowej) i 2-letnim po maturze. Łącznie wypromowano 909 pedagogów, w tym 513 w systemie stacjonarnym i 396 w systemie zaocznym. Na bazie tej placówki powstało Studium Nauczycielskie (1 IX 1984 r.). Kształciło ono nauczycieli w systemie dziennym i zaocznym na 4 kierunkach: wychowanie przedszkolne, nauczanie początkowe, wychowanie muzyczne i wychowanie fizyczne. Na tym poziomie kształcenia dyplomy na wszystkich kierunkach otrzymały 1593 osoby¹⁸.

W latach 1988–1994, dzięki przychylności senatu ówczesnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, funkcjonował w placówce Punkt Konsultacyjny WSP dla studiujących zaocznie nauczycieli, absolwentów SN. W tym okresie stopień magistra nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego uzyskało 560 osób. Funkcję kierownika punktu pełnił ówczesny dyrektor SN, mgr Zygmunt Wujec. Kadre stanowili nauczyciele akademiccy WSP i nauczyciele SN¹⁹.

Długoletnie tradycje i doświadczenia kształcenia nauczycieli w Wieluniu kontynuuje i wzbogaca, powstałe na bazie SN, Kolegium Nauczycielskie – uczelnia państwowa powołana na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 5 III 1992 r. Niedługo potem ministerstwo wyraziło zgodę na utworzenie w Wieluniu Kolegium Nauczycielskiego ze specjalnościami: pedagogika wczesnoszkolna i nauczanie początkowe z muzyką. Władze Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie (od 2004 r. Akademia im. J. Długosza), przychylnie utworzeniu KN, podpisały porozumienie z założycielem o sprawowaniu opieki naukowej nad kolegium, co było podstawowym wa-

¹⁶ T. Olejnik, *Wieluń. Dzieje miasta...*, s. 388.

¹⁷ Z. Wujec, *Pół wieku Wieluńskiego...*, s. 10.

¹⁸ Placówką kierowali Witold Fryta (1974–1982) i Zygmunt Wujec (do 1993 r.), Z. Wujec, *Pół wieku Wieluńskiego...*, s. 10.

¹⁹ Tamże, s. 9.

runkiem jego istnienia (aktywnymi sojusznikami w powoływaniu tej placówki, oprócz wspomnianej już WSP i jej ówczesnych władz, były również: Kuratorium Oświaty w Sieradzu, ówczesne władze miasta Wielunia, a głównym inicjatorem pomysłu – ówczesny dyrektor – Z. Wujec).

Wydany przez Kuratorium Oświaty w Sieradzu Akt Założycielski, stanowił o połączeniu z dniem 1 IX 1992 r. funkcjonujących wówczas w budynku szkół, tj.:

- Kolegium Nauczycielskiego;
  - Liceum Ogólnokształcącego;
  - Studium Nauczycielskiego (do wygaśnięcia);
  - Studium Nauczycielskiego – wydział zaoczny (do wygaśnięcia);
- w Zespół Szkół Nr 2 w Wieluniu.

Zespół funkcjonował do 1996 r. Kuratorium Oświaty w Sieradzu (29 V 1996 r.) na wniosek dyrektora Zdzisława Spychały (przy poparciu Rady Programowej KN), wydało kolejny akt organizacyjny, na mocy którego został on rozwiązany. Jednocześnie powołano, jako odrębną placówkę, Kolegium Nauczycielskie.

Placówka ta działa na podstawie statutu, który został opracowany w oparciu o przepisy:

- ustawę z dnia 7 IX 1991 r. o systemie oświaty;
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 VIII 1997 r. w sprawie zakładów kształcenia nauczycieli, zwane dalej rozporządzeniem, i uchwalony przez Radę Programową KN.

Wszedł on w życie 8 III 2010 r. – zastąpił poprzedni akt z 18 XI 2004 r. Statut stanowi, iż KN w Wieluniu jest publicznym zakładem kształcenia nauczycieli dla potrzeb placówek wychowania przedszkolnego, szkolnictwa podstawowego i innych instytucji opiekuńczo-wychowawczych, a jego celem jest teoretyczne i praktyczne przygotowanie słuchaczy do wykonywania zadań nauczyciela w zakresie prowadzonych specjalności kształcenia.

W roku szkolnym 1993/1994 uzyskano zgodę na wprowadzenie w kolegium specjalności *język polski*. Od roku szkolnego 2009/2010 uzyskano zgodę na prowadzenie studiów w trybie zaocznym na specjalnościach: *edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna* oraz *język polski z historią*.

Organem prowadzącym KN jest Samorząd Województwa Łódzkiego, nadzór pedagogiczny sprawuje minister właściwy do spraw oświaty, a opiekę naukowo-dydaktyczną Akademia Jana Długosza w Częstochowie²⁰. Organami Kolegium są: dyrektor, rada programowa i samorząd słuchaczy. Kompetencje tychże organów określają odpowiednie paragrafy statutu.

Przez lata zmieniały się nazwy kierunków i obecnie KN w Wieluniu kształci w specjalnościach:

W systemie dziennym:

- edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna;
- edukacja wczesnoszkolna z muzyką;
- język polski z historią;

²⁰ Oprac. na podst.: B. Owczarek, *Rola Kolegium Nauczycielskiego w Wieluniu w przygotowaniu studentów do realizacji celów edukacji regionalnej*, [w:] *Aspekt kreatywny regionalizmu w edukacji szkolnej*, red. E. Biłos, Z. Jakubowski, Częstochowa 1999, passim; akty prawne i założycielskie KN w Wieluniu.

– język polski z muzyką.

W systemie zaocznym:

– edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna;

– język polski z historią.

Tak pomyślane kształcenie nauczycieli nie miało być studiowaniem wybranej dyscypliny naukowej, uzupełnionym wykładami z teorii pedagogiki, psychologii czy dydaktyki. Jego specyfika polega na tym, że wyposaża absolwenta w wiedzę i umiejętności niezbędne w pracy. Stąd też w planach i programach nauczania znaczącą rolę odgrywa praktyka zawodowa zintegrowana ze specjalnościami kształcenia. Koncepcja kształcenia nauczycieli w kolegium polega na formułowaniu celów kształcenia z punktu widzenia modelu absolwenta przygotowanego do wszelakich zadań, które przyjdzie mu wypełniać w pracy zawodowej²¹.

Kształcenie na wszystkich specjalnościach jest realizowane wg programów, w których wyraźnie określono plan zajęć, czyli wykaz obowiązujących przedmiotów, tygodniową i semestralną liczbę godzin, formy realizacji oraz formy i czas trwania praktyk. Dla każdego przedmiotu opracowywany jest program nauczania, oparty o standardy kształcenia nauczycieli, a każdy prowadzący zajęcia opracowuje swój rozkład materiału, tzw. *syllabus*, w którym zawarte są cele realizowanego przedmiotu, zestaw treści, wykaz obowiązującej literatury, formy zaliczenia i szczegółowe wymagania do zaliczenia.

Wieluński zakład kształcenia nauczycieli – „wpisywanie się” w edukacyjną i kulturalną mapę miasta i regionu

Wieluński zakład kształcenia nauczycieli od początku swego istnienia żywo związany był z życiem miasta i regionu, stanowiły i stanowi ważny dla środowiska ośrodek kulturotwórczy. To nie tylko budynek, w którym kolejne pokolenia zdobywają wiedzę, ale też miejsce, gdzie młodzi ludzie rozwijają swoje zainteresowania, pasje, gdzie rodzą się talenty, gdzie można zetknąć się z kulturą, gdzie podejmuje się inicjatywy o szerokim zasięgu. Chciałabym przedstawić wszystkie obszary działalności szkoły, jednakże mam pełną świadomość, że w związku z ogromem zagadnienia muszę dokonać wyboru i przedstawić skrótowo tę najistotniejsze.

Niewątpliwie najważniejszym osiągnięciem, w ciągu 68 lat istnienia w Wieluniu placówki kształcącej nauczycieli, jest przygotowanie dla potrzeb instytucji oświatowo-wychowawczych na terenie kraju pokaźnej liczby, bo aż 5142 absolwentów, (w tym Kolegium Nauczycielskie w ciągu 21 lat funkcjonowania przygotowało 1222 pedagogów)²². Opinia o ich pracy wyrażana przez pracodawców, władze oświatowe, rodziców i samych uczniów jest w znaczącej większości bardzo pozytywna. Trudno jest dziś określić wszystkich absolwentów, niemniej większość pracowała i pracuje w zakładach oświatowych. Pełnią wszelakie funkcje: od nauczycieli i dyrektorów przedszkoli, szkół podstawowych, ponadpodstawowych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, do nauczycieli akademickich. Absolwentami są trzej dyrektorzy mgr W. Fryta, mgr Z. Wujec

²¹ E. Lewik-Tsirigotis, Kształcenie przyszłych nauczycieli w Kolegium Nauczycielskim w Wieluniu, oczekiwania wobec roli zawodowej a wymagania reformy (niepublikowane materiały rozprawy doktorskiej w posiadaniu autorki).

²² Z. Wujec, *Pół wieku Wieluńskiego...*, s. 10; Rejestr Odbioru Dyplomów Słuchaczy KN.

i dr Z. Spychała. Wielu osiągnęło szczyty w różnych dziedzinach nauki, m.in. prof. dr hab. Tadeusz Krzemiński z UŁ, prof. dr hab. Stanisław Surma z UJ, prof. dr hab. Jerzy Preś z Akademii Rolniczej we Wrocławiu, historyk i badacz dziejów ziemi wieluńskiej prof. T. Olejnik i inni. Wielu absolwentów zajmowało również wysokie stanowiska w administracji państwowej. Za całokształt pracy placówka odznaczona została Medalem Komisji Edukacji Narodowej²³, a wielu pracowników, za wyjątkowe zaangażowanie i trud włożony w pracę z młodzieżą, otrzymało najwyższe odznaczenia i nagrody.

Od samego początku istnienia szkoły jej działalność służyła środowisku w różnych formach i dziedzinach kultury, a efekty tej działalności są widoczne na każdym kroku. Ważne było przede wszystkim tworzenie szkoły od podstaw w trudnych warunkach powojennych, następnie duże zaangażowanie młodzieży, nauczycieli i rodziców przy budowie i zagospodarowaniu otoczenia nowego gmachu szkoły i budowa boisk szkolnych w latach 1958–1961 (jak podają kroniki, wartość tej inwestycji wyniosła wówczas milion złotych, z tego czyni społeczne młodzieży oszacowano na około 600 tys. zł)²⁴.

W czasie budowy boisk szkolnych zrodziła się myśl wybudowania obiektów sportowych dających możliwość wszechstronnego rozwoju kultury fizycznej wśród młodzieży uczęszczającej zarówno do Liceum Pedagogicznego jak, również innych szkół. Z taką inicjatywą wyszedł ówczesny dyrektor Stronczyński. W wyniku rozmów i konsultacji, najpierw w kręgu najbliższych współpracowników dyrektora, później w szerszym gronie i na wyższym szczeblu, rozpoczęto starania o budowę ośrodka sportów wodnych w oparciu o Szczep Drużyn Harcerskich przy LP w Wieluniu²⁵.

Nauczyciele i inni pracownicy oraz uczniowie liceum (nierazko wraz z rodzicami) podjęli wspólne działania i własnymi siłami, w czynie społecznym, przy pomocy i wsparciu instytucji państwowych, zakładów pracy, osób prywatnych, młodzieży z innych szkół i wychowanków schroniska dla nieletnich, doprowadzili do wybudowania budynku ośrodka w stanie surowym. Inwestycję realizował i finansował Komitet Budowy Młodzieżowego Ośrodka Sportów Wodnych w Krzeczowie przy Liceum Pedagogicznym w Wieluniu, w skład którego wchodził rodzice, nauczyciele oraz kilka zakładów pracy. Przewodniczącym komitetu oraz organizatorem wszelkich działań był dyrektor Stronczyński²⁶.

W dziedzinie szerzenia kultury funkcjonowały i funkcjonują w szkole, dając młodzieży możliwość rozwijania pasji i zainteresowań, znane również w środowisku, gdyż uświetniały i uświetniają dotychczas swoimi występami różne imprezy w mieście, m.in.: orkiestra dęta, zespół mandolinistów, kolejne chóry, zespoły wokalnie-instrumentalne, zespół taneczny czy grupy teatralne.

W latach 90. znaczące sukcesy odnosił zespół teatralny „Obecny”, który do największych osiągnięć zaliczyć może zdobycie „Złotej Maski” na Forum Teatrów Szkolnych w Poznaniu²⁷. Uczniowie, słuchacze, studenci uczestniczyli w każdym roku szkolnym w różnego rodzaju ogólnopolskich i regionalnych konkursach, festiwalach, itp., zwieńczeniem czego są liczne nagrody, dyplomy i puchary. Tradycyjnie słuchacze, angażo-

²³ Tamże.

²⁴ Kronika budowy Ośrodka Sportów Wodnych w Krzeczowie 1962–1968.

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże; S.K. Stronczyński, *Od ruin i zgliszcz... Wieluń 1945–1988*, Wieluń 1990, s. 42–43.

²⁷ A. Frejusz, *Historia pewnego teatru*, „Siódma Prowincja” 1996, nr 1, s. 24–25.

wali się i angażują w różnorodne akcje charytatywne, m.in. na rzecz wychowanków Domu Dziecka w Komornikach i Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Gromadzicach. Wśród wielu działań podejmowanych w tym celu na szczególne wyróżnienie zasługuje cykl koncertów „Dzieci-dzieciom”, zorganizowanych na początku lat 90. Młodzież koncertowała kilkakrotnie w wieluńskim kinie „Syrena” oraz w Bełchatowie, Radomsku, Działoszynie i Pajęcznie, gdzie za symboliczną cenę biletu, bawiły się przedszkolaki i dzieci z klas I–III. Uzyskane fundusze w kwocie, wówczas 14 mln zł., przekazano, w części wspomnianym ośrodkom, resztę przeznaczono na zakup nagród i upominków dla wychowanków tychże placówek²⁸. Kolegium Nauczycielskie pozostało wierne tej tradycji, słuchacze Kolegium przez wiele lat organizowali kwesty na rzecz wychowanków Domu Dziecka w Komornikach.

Wieluński zakład kształcenia nauczycieli współpracuje z niemalże wszystkimi przedszkolami, szkołami podstawowymi i innymi placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i kulturalno-oświatowymi na terenie Wielunia i okolic, oraz z TPD i Polskim Komitetem Pomocy Społecznej w Wieluniu. Współpraca polega m.in. na organizowaniu i współorganizowaniu różnorodnych imprez dla dzieci typu: spartakiady przedszkolaków, konkursy, przedstawienia, andrzejki, mikołajki, zabawy choinkowe, Dzień Dziecka itp. Należy również wspomnieć o włączeniu się słuchaczy w akcję „Cała Polska czyta dzieciom” – we współpracy z biblioteką miejską im. Leona Kruczkowskiego i biblioteką pedagogiczną w organizowaniu imprez dla dzieci.

Wieloletnia współpraca szkoły z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Gromadzicach dla dzieci upośledzonych umysłowo jest doskonałą formą spotkań integracyjnych, które pozwalają przełamywać stereotypy, wciąż głęboko tkwiące w naszym społeczeństwie oraz stanowi nowe, ważne doświadczenie dla naszych słuchaczy, przyszłych nauczycieli, bowiem pozwala dostrzec w osobach niepełnosprawnych ich człowieczeństwo.

KN w ciągu ponad 20-letniej egzystencji wypracowało sobie wiele własnych tradycji, chociażby kultywowany od lat zwyczaj kolędowania i koncertowania czy cieszący się ogromnym powodzeniem konkurs literacki, na który spływają prace od twórców z całej Polski.

Niezwykłą intelektualną ucztą i inspiracją do dalszych dociekań i poszerzania wiedzy w danym temacie są, zarówno dla słuchaczy, jak również nauczycieli KN, coroczne wykłady inauguracyjne prowadzone przez sławy w dziedzinie różnorodnych nauk. Odwiedzili nas m.in. prof. Maria Szyszkowska, prof. Krzysztof Konarzewski, dr hab. Bogusław Śliwerski i wielu innych znamienitych gości.

Słuchacze Kolegium redagują gazetkę szkolną „Wełna Twórcza”, uczestniczą w ważnych chwilach Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego, którego członkami są także nauczyciele KN. Ponadto mogą rozwijać swoje naukowe pasje i poszerzać zainteresowania poprzez próby pisania artykułów i tekstów naukowych. W kolegium działają koła naukowe: polonistyczne i pedagogiczne, w ramach działalności tychże kół nasi słuchacze brali udział w ogólnopolskich konferencjach naukowych organizowanych przez KN im. G. Piramowicza we Wrocławiu i Akademię Jana Długosza w Częstochowie. Uczestnicząc w pierwszej konferencji w 2009 r. *Nauczyciel wobec wyzwań XXI wieku*, nasze słuchaczki prezentowały dwa referaty: *Gimnazjum wobec wyzwań XXI wieku w świetle wypowiedzi nauczycieli języka*

²⁸ Kronika internatu Studium Nauczycielskiego.

polskiego i uczniów oraz *Obraz przyszłego nauczyciela w opinii dzieci 6-letnich i ich rodziców na podstawie badań własnych*. W 2010 r., podczas konferencji na temat: *Wychowanie dziś. Trudności i oczekiwania*, słuchaczki KN przedstawiły referat *Świat wartości dziecka 5-6 letniego w środowisku wiejskim*. Wystąpienia zostały przygotowane pod opieką naukową pracowników dydaktycznych placówki: dr Grażyny Pietruszewskiej-Kobieli, dr Ewy Lewik-Tsirigotis i mgr Marleny Karaś. W tym samym roku słuchaczki specjalności język polski uczestniczyły w Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Konferencji Studenckich Kół Naukowych i Młodych Naukowców organizowanej przez AJD. Efekt pracy studentek – artykuł *Świat wartości dziecka 5–6 letniego w środowisku wiejskim* został opublikowany w tomie *Wychowanie dziś. Problemy i oczekiwania – wybrane zagadnienia*, wydanym w Krakowie w 2010 r. W 1999 r. została wydana książka pod red. Edwarda Biłosa, pracownika KN i AJD, *Aspekt kreatywny regionalizmu w edukacji szkolnej*, która zawiera fragmenty prac licencjackich słuchaczy dotyczących edukacji regionalnej. Ponadto młodzież swoją różnorodną twórczość publikuje na stronie KN, bądź we wspomnianej już gazecie „Wełna Twórcza”.

Inną formą intelektualnej rozrywki są spotkania z ciekawymi ludźmi (autorami, twórcami, historykami, m.in. autorem wielu ciekawych publikacji naukowych, historykiem, badaczem dziejów ziemi wieluńskiej, wielunianinem – prof. T. Olejnikiem, malarzem Wojciechem Siudmakiem, prof. Janem Miodkiem, prof. Stanisławem Kozłowskim i in.).

Ponadto słuchacze zgodnie z zainteresowaniami organizują swoje imprezy kulturalno-rozrywkowe, są to m.in. wieczorki poezji, wieczorki prezentujące kulturę innych narodów – przygotowywane przez słuchaczy pod kierunkiem nauczycieli-lektorów (wieczór piosenki francuskiej, wieczór piosenki angielskiej, wieczór kultury irlandzkiej itp.), mają możliwość uczestniczenia w wycieczkach, które rozwijają ich zainteresowania i poszerzają wiedzę, są to wycieczki do teatru, filharmonii, opery czy też do miejsc, które chcą zobaczyć i zwiedzić.

Pracownicy dydaktyczni KN starają się zwiększać swój potencjał intelektualny i rozszerzyć swój dorobek naukowy poprzez uczestnictwo w ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych, gdzie prezentują swoje wystąpienia, i zwińczeniem których są liczne publikacje. Kolegium także, na miarę swoich możliwości, stara się mobilizować pracowników dydaktycznych do badawczych penetracji, czego owocem było zorganizowanie w 2010 r. seminarium naukowego pod hasłem przewodnim *Dziecko w systemach pedagogicznych i tekstach kultury – od antyku do ponowoczesności*. Efektem badań związanych z tym tematem jest interdyscyplinarny tom *Dziecko I*, a kontynuacją badań, których rezultaty przedstawiono w *Dziecko I*, jest wydany na 20-lecie istnienia Kolegium Nauczycielskiego, tom *Dziecko II*²⁹.

Nie sposób wymienić wszystkich istotnych sukcesów, które budowały wizerunek placówki, tworzyły jej znak jakości, przyczyniły się do wpisania w edukacyjną i kulturalną mapę miasta i regionu. Nie sposób również wymienić wszystkich osób, które tworzyły historię szkoły, całym sercem angażowały się w budowanie jej od podstaw, które przyczyniły się do jej rozwoju w trudnych czasach, przy zmianach organizacyjnych, społecznych i w różnych realiach politycznych. Nie sposób wspomnieć wszystkich wątków życia szkolnego i wszystkich absolwentów, którzy godnie ponieśli w świat nazwę i dorobek tej placówki.

²⁹ M. Karaś – niepublikowana prezentacja przygotowana na obchody 20-lecia Kolegium Nauczycielskiego (w posiadaniu autorki).

Ten system kształcenia nauczycieli, nieustannie doskonalony, zapewniał przez lata dobre jakościowo kadry pedagogiczne. Niestety, kolejne zmiany dotyczące sposobów kształcenia nauczycieli i zdobywania kwalifikacji pedagogicznych nie przewidują w swoich strukturach miejsca dla zakładów kształcenia nauczycieli. Ustawą z dnia 5 XI 2009 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 202, poz. 1553) wprowadzono przepisy uniemożliwiające dalsze funkcjonowanie tych instytucji oświatowych, w formie jeszcze funkcjonujących kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych, bowiem art. 261b stanowi, iż porozumienia z uczelniami zawarte przez organy prowadzące kolegia, umożliwiające absolwentom, po zdaniu egzaminu dyplomowego, ubieganie się o dopuszczenie do egzaminu w uczelni oraz uzyskanie dyplomu i tytułu zawodowego licencjata, tracą moc z dniem 30 IX 2015 r. Z zapisem tym, co prawda, nie wiąże się bezpośrednio fakt likwidacji kolegiów, ale powoduje on, że oferta edukacyjna kolegiów przestanie być atrakcyjna ze względu na pozbawienie słuchaczy szansy uzyskania tytułu licencjata. Ponadto wprowadzone warunki, rzekomo umożliwiające zmianę statusu zakładów kształcenia nauczycieli, dla większości funkcjonujących placówek okazały się nie do spełnienia.

Tak więc w 2015 r. kształcenie nauczycieli w budynku przy ul. Piłsudskiego 6, w dotychczasowych formach, stanie się niewątpliwie przeszłością. Zatem pozostaje tylko mieć nadzieję, że dzieje tej szkoły trwale wpisały się w historię społeczności regionu wieluńskiego.

Tab. nr 1

Dyrektorzy Wieluńskiego Zakładu Kształcenia Nauczycieli w latach 1945–2013

	Imię i nazwisko	Lata pełnienia funkcji (od-do)
1.	Stanisław Waszczyński	1945–1946
2.	mgr Jan Kołodziejczyk	1946–1951
3.	mgr Kazimierz Stronczyński	1951–1974
4.	mgr Witold Fryta	1974–1982
	z-ca mgr Zygmunt Wujec	1974–1982
	z-ca mgr Henryka Lewik	1975–1982
5.	mgr Zygmunt Wujec	1982–1993
	z-ca mgr Henryka Lewik	1982–1985
	z-ca mgr Jan Kępiński	1985–1993
	z-ca mgr Danuta Grabczak	1985–1993
6.	dr Zdzisław Spychała	1993–2008
	z-ca dr Danuta Grabczak	1993–1994
	z-ca dr Anna Jakubczak	1993–1996
	z-ca mgr Jan Kępiński	1993–1996
	z-ca mgr Barbara Owczarek	1996–2007
7.	dr Małgorzata Świątek-Słonina	2008–2009
8.	dr Ewa Lewik-Tsirigotis	2009– nadal

Źródło: Z. Wujec, *Pół wieku Wieluńskiego...*, s. 11; M. Karaś – niepublikowana prezentacja przygotowana na obchody 20-lecia Kolegium Nauczycielskiego.

Uczniowie, słuchacze działającej przy LP Komisji Rejonowej i nauczyciele przed wejściem do szkoły przy ul. Wodnej, na krześle od lewej pierwszy dyrektor Stanisław Waszczyński, 1946 r. (fot. w posiadaniu autorki)

Uczniowie przed wejściem do budynku szkoły przy ul. Wodnej, 1948 r. (fot. ze zbiorów Z. Wujca)

Uczniowie na urządzonym przez siebie boisku do siatkówki, wiosna 1947 r. (fot. ze zbiorów Z. Wujca)

Pierwsi maturzyści rocznik 1948 (fot. ze zbiorów prywatnych)

Klasa IIa LP przed budynkiem na ul. Reformackiej 4, gdzie mieściła się pracownia fizyczno-chemiczna – 1949 r. (fot. ze zbiorów Z. Wujca)

Kl. IIIa LP przed wejściem do budynku szkoły przy ul. Wodnej, w ostatnim rzędzie, trzeci od prawej Z. Wujec, 1950 r. (fot. ze zbiorów Z. Wujca)

Uczniowie LP, stojący pierwszy od lewej Edward Cybiński, Stanisław Podgórski, Jan Przydacz, Stefan Musiała; siedzący pierwszy od lewej Zygmunt Wujec, Henryk Ryglewski, Krzysztof Ladra – 26 I 1950 r. (fot. ze zbiorów Z. Wujca)

Orkiestra Liceum Pedagogicznego – 1953 r. (fot. ze zbiorów H. i J. Pichlińskich)

Uczniowie LP (zespół teatralny) parodiujący przywódców państw antykomunistycznych – obchody święta 1 maja 1953 r. (fot. z archiwum II LO im. J. Korczaka)

Maturzyści i nauczyciele przed budynkiem internatu, w pierwszym rzędzie drugi od lewej Jan Dominik – nauczyciel muzyki, organizator chóru szkolnego w LP, następnie mgr Bronisław Brodziak – historyk, w środku dyrektor mgr Stanisław Stronczyński i pierwszy od prawej mgr Stanisław Gaiński – nauczyciel muzyki (fot. ze zbiorów prywatnych)

Otwarcie Ośrodka Sportów Wodnych w Krzczewie (fot. z archiwum II LO im. J. Korczaka)

Dyrektor LP w latach 1951–1974, mgr Stanisław Kazimierz Stronczyński (fot. ze zbiorów Z. Wujca)

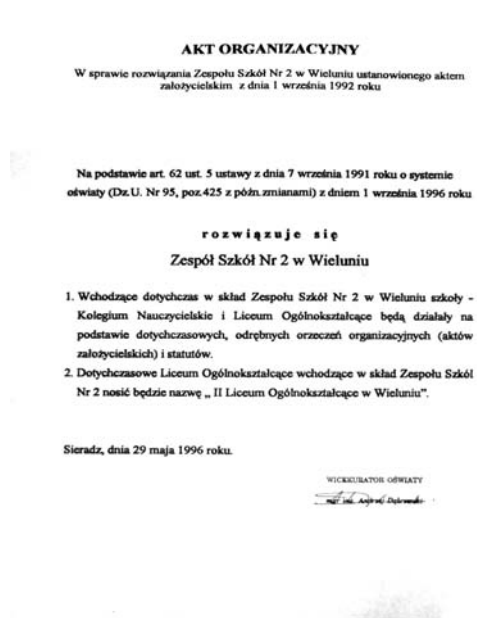
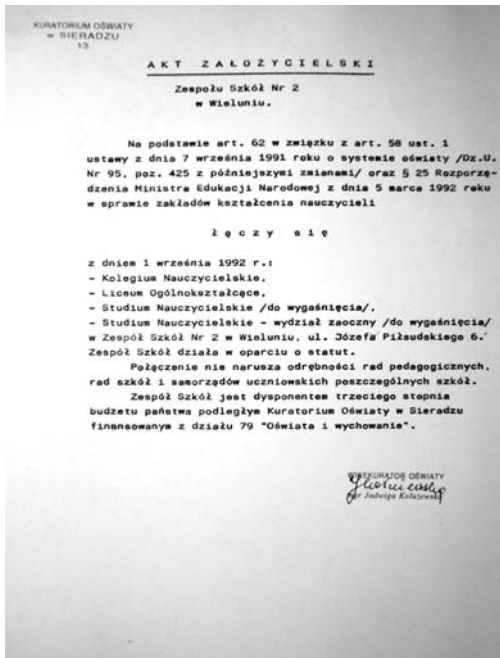
Budowa chodników i wjazdu do szkoły – 1957 r. (fot. z archiwum II LO im. J. Korczaka)

Ryszard Sapiński – wieloletni pracownik gospodarczy szkoły (1954–2004), znając się na robotach wszelkiego rodzaju, potrafił zachęcić młodzież do prac na placu budowy nowego obiektu, za fachowy i pełen entuzjazmu stosunek do pracy młodzież nazywała go żartobliwie „inżynierem”, 1957 r. (fot. ze zbiorów R. Sapińskiego)

Pierwsza inauguracja roku akademickiego 1988/1989 w Punkcie Konsultacyjnym WSP przy Studium Nauczycielskim w Wieluniu, drugi od lewej dyrektor mgr Z. Wujec oraz władze uczelni, (fot. ze zbiorów Z. Wujca)

Akt założycielski Kolegium Nauczycielskiego   Akt organizacyjny Kolegium Nauczycielskiego

„Choinka” zorganizowana przez słuchaczy SN dla dzieci w TPD, 1993 r. (fot. ze zbiorów autorki)

Bal karnawałowy dla dzieci z Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Gromadzicach, słuchacze KN i wychowankowie ośrodka, (fot. ze zbiorów autorki)

Inauguracja roku szkolnego 2006/2007 w Kolegium Nauczycielskim – w pierwszym rzędzie od prawej Dziekan Wydziału Pedagogicznego AJD dr Andrzej Margasiński, ks. Prałat Marian Stochniałek, Prorektor do spraw nauczania AJD dr Jerzy Mizgalski, Dyrektor KN dr Z. Spychała, Wicedyrektor Departamentu Kultury Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi mgr Halina Kawula, Inspektor do spraw kolegiów w Departamencie Kultury Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego mgr Ewa Maj, Zastępca Dyrektora KN mgr Barbara Owczarek oraz członkowie Rady Programowej (fot. ze zbiorów KN)

Uczestniczymy w wielu akcjach charytatywnych oraz imprezach lokalnych i ogólnopolskich na rzecz dzieci.

"Cała Polska Czyta Dzieciom" - my też.

(fot. ze zbiorów KN)

Obchody 20-lecia KN. Przemawia dyrektor dr Ewa Lewik-Tsirigotis (fot. ze zbiorów KN)